

HRVATSKI MREŽNI RJEČNIK – MREŽNIK

1. Uvod

„U vrijeme u kojemu se pojam rječnika gotovo izjednačuje s pojmom e-rječnika (u pravilu mrežnoga), a leksikografije s pojmom e-leksikografije, Hrvatska još uvijek pripada sve manjemu broju zemalja koje nemaju ni slobodno dostupan mrežni rječnik nacionalnoga jezika utemeljen na spoznajama suvremene e-leksikografije ni sustavno provedena znanstvena istraživanja u tome području.” Ta je činjenica, tako navedena u prijavi projekta *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*, bila temeljni poticaj za podnošenje prijave na natječaj za financiranje istraživačkih projekata koji je Hrvatska zaklada za znanost objavila u lipnju 2016. godine.¹

Temeljni je cilj projekta bio promijeniti to stanje u oba spomenuta aspekta: sastaviti slobodno dostupan mrežni rječnik hrvatskoga jezika te provesti sustavna znanstvena istraživanja u području e-leksikografije.²

Većina je suradnika na projektu iz autorskoga tima *Školskoga rječnika hrvatskoga jezika* te *Prvoga školskog rječnika hrvatskoga jezika* izrađenih na Odjelu za hrvatski standardni jezik u Institutu za hrvatski jezik u okviru projekta *Hrvatski normativni jednosvezačni rječnik* (212-2120898-0925), koji je od 2007. do 2011. financiralo Ministarstvo znanosti, tehnologije i športa, a koji su u izdanju Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Školske knjige objavljeni 2012. odnosno 2008. godine. Mrežno izdanje dostupno je na adresi rjecnik.hr od 2019. Tijekom rada na *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* razvijen je specifičan model leksikografske obrade po gramatičkim i semantičkim skupinama koji jamči najviši stupanj sustavnosti obrade i koji je primijenjen i u radu na *Mrežniku*.

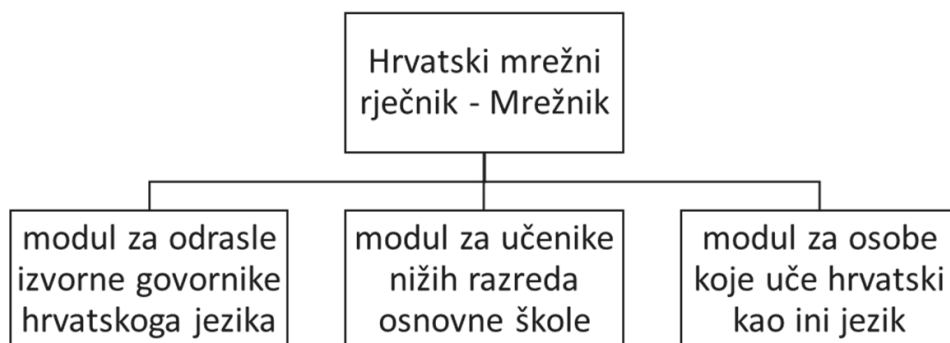
U okviru projekta *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* izrađuje se slobodno dostupan, jednojezični, normativno-deskriptivni, hipertekstni, jednostavno pretraživ mrežni rječnik hrvatskoga standardnog jezika koji uključuje tri modula: modul za odrasle izvorne govornike hrvatskoga jezika³, modul za učenike nižih

¹ Više o stanju hrvatske e-leksikografije u vrijeme pokretanja projekta *Mrežnik* vidi u Štrkalj Despot i Möhrs 2015. te Štrkalj Despot i dr. 2019.

² Radovi objavljeni na projektu dostupni su na <http://ihjj.hr/mreznik/page/radovi/5>.

³ Više u Hudeček 2018., Hudeček i Mihaljević 2017a, 2017b, 2018., 2020.

razreda osnovne škole⁴ te modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik⁵, vidi makrostrukturu *Mrežnika* na 1. slici.

1. slika: Makrostruktura *Mrežnika*

Do objave ove monografije obrađeno je oko 10 500 rječničkih jedinica (natuknica, podnatuknica i frazema) u osnovnome modulu, 3000 jedinica u modulu za učenike nižih razreda osnovne škole te 1000 jedinica u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik. U lipnju 2022. godine objavljena je demoinačica *Mrežnika* (A – F) dostupna na adresi rjecnik.hr/mreznik.⁶ Objavljena građa izvezena je u repozitorij europske znanstvene infrastrukture CLARIN (repozitorij clarin.si i javni sustav za upravljanje podacima github.com) kako bi bila javno dostupna i za uporabu putem mrežne aplikacije i za strojnu primjenu.

U početnoj je fazi projekta dijelom modificirana koncepcija, koja je u početku uključivala i višerječne natuknice, tako da je dio višerječnih natuknica (njih oko 2000) smješten unutar mikrostrukture rječničkoga članka jednorječnih natuknica (oko 8000)⁷. Natuknice te podnatuknice u rječničkim člancima povezuju se međusobno (vidi poglavlje

⁴ Više u Mihaljević 2018., Hudeček i Mihaljević 2019a te u poglavlju *Modul za učenike nižih razreda osnovne škole*.

⁵ Više u Hudeček, Mihaljević i Pasini 2018., Mihaljević 2018. te u poglavlju *Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik*.

⁶ O demoinačici *Mrežnika* više u Mihaljević J. 2022. te u poglavlju *Izrada demoinačice Mrežnika*.

⁷ O uspostavi višerječnih natuknica u jednojezičnome mrežnom rječniku vidi u Perdić i Ledinek 2019. Oni zaključuju da se u većini rječnika višerječne jedinice uvrštavaju u rječničku mikrostrukturu (rječnički članak) te u pravilu dijele na dvije mikrostrukturne jedinice: frazeme i sve ostale višerječne izraze. U mrežnoj leksikografiji riječ je o posve formalnoj odluci, osobito ako višerječne jedinice imaju (a morale bi imati) istovjetne rječničke elemente kao jednorječne jedinice jer tražilica može pretraživati i višerječne izraze. Stoga ta odluka više utječe na formalnu organizaciju rječničkoga članka pri njegovu strukturiranju u programu za rječničku obradu nego na korisnika jer višerječne jedinice u obama slučajevima, i kad se obrađuju u zasebnome rječničkome članku i kad se obrađuju unutar mikrostrukture rječničkoga članka jednorječne jedinice, imaju u svojem rječničkom članku (ako se uspostavljaju kao natuknice) ili dijelu rječničkoga članka (ako se uspostavljaju kao podnatuknice) iste podatke.

Unutrašnje i vanjske poveznice), a također i s mrežnim izvorima koji nastaju u okviru ovoga projekta (baza etnika i ktetika, baza frazemskih etimologija, baza etimologija, baza jezičnih savjeta, jezične igre, vidi cjelinu *Izvori nastali u sklopu projekta*) i izrađuju se usporedno s rječnikom te mrežnim izvorima koje suradnici na projektu stvaraju u okviru drugih institutskih zadataka ili koji su vlasništvo Instituta za hrvatski jezik (baza hrvatskoga strukovnog nazivlja *Struna*, *Kolokacijska baza hrvatskoga jezika*, *Baza hrvatskih glagolskih valencija – e-Glava*, vidi poglavlje *Neovisni izvori povezani s Mrežnikom*). *Mrežnik* je povezan i s drugim vanjskim izvorima (*Hrvatska gramatika* – gramatika.hr, *Hrvatski pravopis* – pravopis.hr, članci iz časopisa *Hrvatski jezik* – <https://hrcak.srce.hr/hrjezik>). Sadrži se iz nekih mrežnih izvora (*Jezični savjetnik*, *Bolje je hrvatski*) unose izravno u rječnički članak, vidi poglavlje *Unutrašnje i vanjske poveznice*. U budućnosti je predviđeno i povezivanje s *Repozitorijem metafora hrvatskoga jezika*⁸, s *Bazom hrvatskih morfoloških dubleta – Dvojboj*⁹ te *Etimološkim rječnikom*, vidi poglavlje *Etimologija*.

U projektnoj je prijavi bilo predviđeno da rječnik uz osnovnu obradu namijenjenu odraslim izvornim govornicima hrvatskoga jezika uključuje i školske definicije (3000) te definicije za neizvorne govornike (1000). Međutim, u modulu za učenike i modulu za neizvorne govornike napravljene su u najvećemu dijelu natuknica potpune obrade. Dodatni su rezultati (rezultati koji nisu bili predviđeni u prijavi projekta) i igrifikacija rječnika (vidi poglavlje *Igrifikacija*) te opremanje 3000 natuknica snimkom izgovora. U rječnik su dodane i ilustracije. 2022. godine u *Mrežnik* su dodani i etimološki podatci (vidi poglavlje *Etimologije*) te je sastavljena baza etimologija (vidi poglavlje *Baza etimologija*).

2. Korpusi i abecedarij

Mrežnik je korpusno utemeljen rječnik.¹⁰ Osnovni su izvori podataka koji se u njemu obrađuju korpus Instituta za hrvatski jezik *Hrvatska jezična riznica* (<http://riznica.ihjj.hr/index.hr.html>)¹¹ i *Hrvatski mrežni korpus – hrWaC* (<http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac>)¹². Ta se dva korpusa razlikuju sadržajem i opsegom. *hrWaC* je lematiziran i na morfosintaktičkoj razini označen korpus tekstova na hrvatskome jeziku prikupljenih s domene *.hr*, njegova inačica 2.1. sadržava 1,4 milijarde pojava. *Hrvatska jezična riznica* korpus je Instituta za hrvatski jezik. *Hrvatska jezična riznica* uključuje

⁸ O projektu *MetaNet.HR* (voditeljica Kristina Štrkalj Despot) i *Repozitoriju metafora hrvatskoga jezika* vidi na <http://ihjj.hr/metafore/>.

⁹ *Baza hrvatskih morfoloških dubleta* (voditeljica Tomislava Bošnjak Botica, vidi više na <https://dublete.jezik.hr/>) rezultat je rada na međunarodnome projektu *Feast and Famine: Confronting overabundance and defectivity in language* (voditelj Neil Bermel, vidi više na <https://www.sheffield.ac.uk/feastandfamine> i <https://www.sheffield.ac.uk/slc/news/feast-and-famine-grammatical-forms>).

¹⁰ Korpusno utemeljen rječnik (engl. *corpus based dictionary*) rječnik je u kojemu se obrađivač služi korpusom, ali može slobodno procijeniti što treba unijeti u rječnik te rječnik može po potrebi dopunjavati i riječima iz drugih izvora te kolokacijama i značenjima koji nisu potvrđeni u korpusu (korpusno utemeljen rječnik, <http://ihjj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/>).

¹¹ Vidi Brozović Rončević i Čavar 2008.

¹² Vidi Ljubešić i Klubička 2016.

književni potkorpus i publicistički potkorpus te pisana vrela od polovice XIX. stoljeća do danas. Taj se korpus može smatrati standardnojezičnim, ali je razmjerno maloga opsega i ne nadopunjuje se od 2009. godine¹³; u *hrWaC*-u se nalazi i niz tekstova s društvenih mreža, foruma itd., dragocjenih za istraživanje jezika u posebnoj uporabi, ali nerelevantnih (osim kao pokazatelj veoma čestih jedinica koje se približavaju razgovornomu stilu standardnoga jezika) za standardni jezik.¹⁴ Oba su korpusa pretraživa s pomoću alata za pretragu korpusa *Sketch Enginea*. Prednost je *hrWaC*-a što obuhvaća velik broj tekstova, a *Riznice* njezina relevantnost s aspekta standardnoga jezika.¹⁵

Uz te se izvore pri uspostavi definicija, donošenju primjera i značenja uzimaju u obzir i svi drugi dostupni tiskani i mrežni izvori. *Mrežnik* je rječnik s naglašenom normativnom sastavnicom, pa i ta činjenica objašnjava zašto on ne može biti korpusom vođen rječnik¹⁶ – nijedan, naime, od spomenutih korpusa nije u pravome smislu riječi reprezentativni korpus standardnoga jezika.

Podatci za *Mrežnik* iz *hrWaC*-a i *Hrvatske jezične riznice* pronalaze se s pomoću programa za rad s korpusima *Sketch Enginea*, koji je proizveo Lexical Computing 2003. godine. *Sketch Engine* omogućuje prikaz konteksta odabrane riječi s pomoću skica riječi (engl. *word sketch*).

WORD SKETCH Croatian Web (hrWaC 2.2, ReLDI) 🔍 ⓘ

rječnik as noun 22,699

kakav?	imenica_iza_prijedloga	veznik	prijedlog	subjekt_od	koordinacija
enciklopedijski ...	u-s_X ...	koji rječnik koji ...	iz iz rječnika ...	definirati ...	gramatika ...
englesko-hrvatski ...	iz-s_X ...	kakav rječnikom kakav ...	u u rječniku ...	sadržavati Rječnik sadržava ...	enciklopedija ...
Anićev ...	na-s_X ...	niti ...	prema prema rječniku ...	prevoditi ...	leksikon ...
razlikovni ...	za-a_X ...	čiji rječnik čiji ...	sastaviti ...	sadržati Rječnik sadrži ...	pravopis ...
jednojezični ...	sa-s_X ...	te rječnika te ...	po po rječniku ...	proširivati ...	priručnik rječnika i priručnika ...
hrvatsko-engleski ...	o-s_X ...	pa rječnika pa ...		obradivati ...	pojmovnik ...
etimologijski ...	prema-s_X ...	ili rječnik ili ...		obuhvaćati Rječnik obuhvaća ...	glosar ...
dvojezičan ...	zbog-s_X ...	jer rječnik jer ...		tolerirati ...	atlas ...
akademijin ...	do-s_X ...	ni ...		bilježiti ...	rječnik ...
frazološki ...	uz-s_X ...	i rječnik i ...		opisivati ...	Opis ...
pravopisni ...		kao rječnik kao ...		izići ...	slovnica ...
etimološki ...					tumač ...

2. slika: Prikaz dijela skice riječi za riječ *rječnik* iz *hrWaC*-a

¹³ Više o *Hrvatskoj jezičnoj riznici* vidi na <http://riznica.ihjj.hr/dokumentacija/index.hr.html>.

¹⁴ Više u Hudeček i Mihaljević 2017a.

¹⁵ Podatci u *Mrežniku* provjeravat će se u budućnosti i u hrvatskomu korpusu CLASSLA (CLASSLA-web.hr) dostupnom od lipnja 2023. godine.

¹⁶ Korpusom vođen rječnik (engl. *corpus driven dictionary*) rječnik je u kojemu se obrađivač služi isključivo korpusom, pa se u rječniku nalazi samo ono što se nalazi u korpusu (korpusom vođen rječnik, <http://ihjj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/>).

Skice riječi za hrvatski jezik dobivene su na temelju hrvatske gramatike skica, koju je za potrebu projekta 2017. godine napisao Nikola Ljubešić te na čijemu su dopunjavanju radili članovi projekta *Mrežnik*. Za pretraživanje malih riječi učinkovitijim se pokazala primjena regularnih izraza.

1. tablica: Kategorije dodane u skice riječi za potrebe *Mrežnika* i kategorije koje se za potrebe *Mrežnika* pretražuju s pomoću skica riječi

kategorije dodane u skice riječi					kategorije za čije se pretraživanje upotrebljavaju regularni izrazi	
glagoli (V)	prijedlozi (Pr)	zamjenice (P)	pridjevi (Adj)	prilozi	usklici (I)	veznici (C)
V + <i>se, se</i> + V	Pr + N, Pr + Adv, V + Pr, N + Pr, Adj + Pr	P + Par, Par + P	Par + Adj	Par + Adv, Adv + Par	Adv + I, V + I, I + Pr, I + N, N + I, I + <i>i</i> , I + I, I + P, Par + I	Adv + C, Par + C, C + Adv, C + C

Najčešće su kolokacije u skicama riječi razvrstane prema sintaktičkim kategorijama. Na taj se način olakšava pronalaženje dobrih primjera i kolokacija. U skicama riječi mogu se pretraživati i primjeri uporabe određene riječi (npr. za riječ *rječnik* može se u stupcu *Kakav?* pretražiti konkordanciju izraza *enciklopedijski rječnik*, ali i odabrati uvid u skicu riječi toga izraza). U okviru projekta *ELEXIS*¹⁷ bio je do 2022. omogućen besplatan pristup *Sketch Engineu* svima koji imaju korisnički račun unutar sustava *AAI@EduHr*. Javno dostupne korpuse hrvatskoga jezika *hrWaC* i *Hrvatsku jezičnu riznicu*, koji se nalaze u programu *Sketch Engine*, moguće je pretraživati u programu *NoSketchEngine* na stranicama CLARIN-a¹⁸ (Blagus Bartolec i Ivanković 2017: 25).¹⁹

¹⁷ ELEXIS je projekt koji je financirala Europska unija u okviru inicijative *Horizon 2020*, koji je okupljao više europskih ustanova, izdavača i sveučilišta. Cilj je projekta bio unapređenje računalnih rječnika i rječničkih resursa. U sklopu projekta i u suradnji s mnogim ustanovama razvijeni su i objavljeni leksikografski računalni alati. Više o projektu vidi na elex.is/objectives.

¹⁸ Više o CLARIN-u vidi na www.clarin.si/noske.

¹⁹ *NoSketch Engine* besplatna je inačica programa *Sketch Engine*, koja omogućuje pretraživanje korpusa i popis najčešćih riječi, ali ne sadržava funkcionalnosti poput izrade skica riječi, n-grama te mogućnosti izrade korpusa, pa je za izradu *Mrežnika* bilo potrebno koristiti se komercijalnom inačicom programa. *Sketch Engine* također omogućuje korisnicima izradu vlastitoga korpusa, s time da za svakoga korisnika postoji ograničenje broja riječi koje korpus smije sadržavati. Na taj je način za potrebe projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena* (više o projektu *Jena* vidi na jena.jezik.hr, u Mihaljević, Hudeček i Jozić 2023. te u poglavljima *Jezikoslovno nazivlje* i *Pojmovnik e-leksikografije* u ovoj monografiji) izrađen korpus jezikoslovnoga nazivlja. Taj je korpus upotrijebljen i za oprimjeravanje jezikoslovnih naziva u *Mrežniku*. Pri obradi spolno/rodno

Abecedarij za osnovni modul sastavljen je ovako:

1. Sastavljen je abecedarij za modul za učenike nižih razreda osnovne škole (3000 riječi dobivenih ekscerpcijom građe iz udžbenika za niže razrede osnovne škole i unosom građe koju su obrađivači *Mrežnika* imali već ispisanu za potrebe *Prvoga školskog rječnika hrvatskoga jezika* (2008.) i *Prvoga školskog pravopisa hrvatskoga jezika* (2016.)).
2. Sastavljen je abecedarij za modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik (1000 riječi dobivenih iz popisa u udžbenicima za učenje hrvatskoga kao inoga jezika).
3. Ti su abecedariji preklopljani.
4. Sastavljen je abecedarij dobiven preklapanjem čestotnih popisa *hrWaC*-a (prvih 12 000 riječi) i *Hrvatske jezične riznice* (prvih 10 000 riječi); nakon preklapanja tih čestotnih popisa izlučene su sve natuknice kojih nema u *hrWaC*-u i njihova je frekvencija (zbog različite veličine korpusa) pomnožena s četiri te su dodane u zajednički popis.
5. Tako dobiven abecedarij (prvih 8000 riječi) preklopljjen je s abecedarijem dobivenim preklapanjem abecedarija za modul za učenike i abecedarija za modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik.
6. Tako dobiven abecedarij za osnovni modul dopunjen je mocijskim parnjacima te vidskim parnjacima, posvojnima i opisnim pridjevima, otprijevima prilozima i imenicama na *-ost* od pridjeva koji su se u njemu već nalazili, dopunjene su brojne gramatičke i značenjske skupine. To nije bilo učinjeno pod svaku cijenu, npr. ako ti podatci nisu podržani korpusnim i internetskim podacima i/ili jezičnim iskustvom izvornih govornika.

Tako je dobiven osnovni abecedarij osnovnoga modula, od kojega je u prvoj fazi rada u obzir uzeto oko 10 000 riječi uz dva zasebna abecedarija od 3000 (za modul za učenike) i 1000 (za modul za neizvorne govornike) riječi. Abecedariji za pojedini modul nisu unaprijed dopunjavani izrazima koji se obrađuju kao podnatuknice i frazemima. Građa za podnatuknice crpena je u prvome redu iz skice pojedine riječi te je odluka o uspostavi podnatuknice donosena tijekom obrade pojedine riječi. Popis frazema sastavljen je unaprijed, ali je po potrebi preinačivan u skladu s korpusnim potvrdama.

Odluka da se abecedarij za osnovni modul sastavi na opisani način bila je vođena načelom da sve riječi koje se obrađuju u modulu za učenike i modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik budu i u osnovnome modulu, motivirana činjenicom da rad na *Mrežniku* neće statizavršetkom prve projektna faze, u kojoj se stvarao usklodu HRZZ-ova projekta, te da izbor natuknica koje će se obraditi tijekom te faze ne mora biti motiviran (isključivo) čestoćom. Stoga se abecedarij za prvu projektnu fazu dopunjavao i modificirao i u ime ekonomičnosti i sustavnosti obrade (obrada tvorbenoga gnijezda, obrada cjelovitih zatvorenih gramatičkih i značenjskih skupina, jedinica povezanih unutrašnjim poveznicama), odnosno abecedarij za osnovni modul dobiven opisanim postupkom

osjetljivoga leksika u *Mrežniku* upotrijebljen je i *Rodni korpus* izrađen u okviru projekta *Muško i žensko u hrvatskome jeziku*, vidi poglavlje *Rod i spol, muško i žensko*.

uzeo se samo kao osnovni okvir unutar kojega se ostvaruje jedno od primarnih načela rječničke obrade, načelo sustavnosti. Abecedarij je dopunjen i 2020. i 2021. godine tijekom pandemije koronavirusne bolesti kako se ne bi propustila jedinstvena prilika za bilježenje novotvorenica/prigodnica nastalih u toj izvanrednoj društvenoj situaciji. U suradnji s nekim institutskim projektima (*Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena, Muško i žensko u hrvatskome jeziku, Religijski pravopis*²⁰) ili autorima pojmovnika i rječnika u izdanju Instituta za hrvatski jezik (*Pojmovnik korone, Rječnik novinarskoga žargona*) u *Mrežnik* su dodane još neke riječi koje se nisu nalazile u primarnome abecedariju (oko 200), u prvmome redu radi uspostave modela obrade novotvorenica, prigodnica i žargonizama, kojih se u osnovnome korpusu nalazilo veoma malo.

3. TLex – program za rječničku obradu

Mrežnik se sastavlja u programu *TshwaneLex* (dalje u tekstu *TLex*), prilagođenu potrebama projekta. Na 3. slici prikazuju se tri polja (polje za prikaz u obliku stabla, polje za unos podataka za svaki element rječničke strukture te polje za prikaz unesenih podataka) za natuknicu *pisač*. Iako je riječ o kratkome i jednostavnome rječničkom članku sa samo jednim značenjem, on uz natuknicu, gramatički opis te definiciju sadržava primjere, kolokacije, normativne savjete, sinonim i poveznicu na vanjski izvor (terminološku bazu *Strunu*).

A polje za prikaz rječničkoga članka u obliku stabla

B polje za unos podataka za svaki element rječničke strukture

C polje za prikaz unesenih podataka

3. slika: Rječnički članak natuknice *pisač* u *TLexu* s objašnjenjem strukture sučelja za unos podataka

²⁰ *Muško i žensko u hrvatskome jeziku* i *Religijski pravopis* interni su projekti Instituta za hrvatski jezik. Voditeljice su obaju projekata Lana Hudeček i Milica Mihaljević. Više o projektima vidi na mrežnim stranicama projekta <https://muskozensko.jezik.hr/> i <https://religijski.jezik.hr/>.

4. Načela rječničke obrade

Osnovna su načela obrade građe u *Mrežniku*:

1. načelo sustavnosti, prema kojemu rječnik odražava činjenicu da je standardni jezik sustav, a ne skup nepovezanih jedinica, odnosno jedinica kojima upravljaju nepovezana pravila
2. načelo normativno-dekriptivnoga pristupa građi, prema kojemu rječnik jasno odražava normativni status pojedine jedinice, odnosno normativnu hijerarhiju među konkurentnim jedinicama, ali se u njemu donosi i potpuna obrada riječi koje standardnomu jeziku ne pripadaju ili mu pripadaju rubno, a nalaze se u abecedariju
3. načelo potvrđenosti u korpusu, prema kojemu se svaka jedinica provjerava u korpusu
4. načelo primjerenosti korisniku, u skladu s kojim je uspostavljena tromodulna struktura *Mrežnika*
5. načelo ekonomičnosti, koje se u mrežnome rječniku ostvaruje drukčije nego u tiskanome rječniku jer nije riječ o štednji prostora / preglednosti natuknice, nego o rješenjima poveznima s jednostavnošću korištenja rječnikom, pa se ovo načelo može razumjeti i kao sastavnica načela primjerenosti korisniku.

načelo sustavnosti. Načelo sustavnosti u *Mrežniku* jasno dolazi do izražaja u naglašavanju natuknica, u odabiru i naglašavanju oblika koji se donose u gramatičkome bloku, u sustavnome definiranju riječi koje pripadaju zatvorenim gramatičkim (npr. jedan je obrađivač obrađivao jednu vrstu malih riječi, opisne pridjeve, otprijevne priloge i otprijevne imenice na *-ost*) i semantičkim skupinama (npr. naziva jedne struke, psiholoških glagola, glagola kretanja, glagola odašiljanja zvuka), u sastavljanju sustavnih napomena u svakome od modula itd. Pri izradi *Školskoga rječnika hrvatskoga jezika* takav se model obrade pokazao iznimno dobrim zato što jamči sustavnost definicija i usklađenost obrade jedinica koje pripadaju zatvorenim skupinama te ubrzava obradu jer jedan obrađivač primjenjuje istu tipsku definiciju koju mijenja tek u elementu koji razlikuje jedinice opisane tom tipskom definicijom – na određen se način specijalizira za obradu određene skupine. Zato su sastavljeni iscrpni popisi gramatičkih i semantičkih skupina s (za manje skupine u potpunosti, za veće skupine modelno) pripadajućim natuknicama (primjere takvih popisa vidi u poglavljima *Brojevi i brojevne tvorenice*, *Usklici*, *Čestice* te u poglavljima koja se odnose na obradu naziva). Velika pomoć u uspostavi sustavnih rješenja i definicija bio je odostražni rječnik sastavljen na temelju *Mrežnikova* abecedarija (vidi poglavlje *Odostražni rječnik*).²¹ Mogućnost pretraživanja *Mrežnikova* abecedarija po završetcima riječi

²¹ Demoinačicu odostražnoga rječnika na temelju radnoga *Mrežnikova* abecedarija izradio je Josip Mihaljević, a dostupna je na adresi <https://rjecnik.hr/mreznik/wp-content/odostrazni/> te putem poveznice s *Mrežnikovih* stranica. Više vidi u Lewis i Mihaljević 2018. i u poglavlju *Odostražni rječnik*.

dodatno je osigurala sustavnost obradbe određenih skupina riječi.²² Na 4. slici pokazuju se, za primjer, rezultati pretraživanja po završetku *-jeti*. Popis omogućuje obrađivačima i urednicama da provjere uz koje glagole postoje i oblici na *-iti* te ih kao razgovorne unesu u rječnik i obrade, da uspostave normativnu napomenu za odnos *-jeti/-iti* za glagole istoga značenja (npr. *boljeti – boliti*, *cviljeti – cviliti*, *doživjeti – doživiti*) te za one glagole na *-jeti* i na *-iti* čija se značenja razlikuju (*blijedjeti – blijediti*, *crnjeti – crniti*). Odostražni rječnik omogućuje i visok stupanj sustavnosti pri donošenju tvorbenih podataka (tvorbene raščlambe i tvorenica), vidi poglavlje *Tvorbeni podatci*.

← → ↺

Q ona

Q Search

bdjeti	plávjeti	ùspjeti
bijéljeti	pòdnijèti	vídjèti
blijédjeti	polétjeti	vísjèti
bóljeti	razúmjeti	vóljeti
crnjèti	sívjeti	vítjeti
crvènjèti	smjèti	závidjeti
cvíljeti	smřsavjeti	zelènjèti
dònijèti	štédjeti	žèljèti
dožívjeti	šúmjeti	žívjeti
gòrjeti	šútjeti	žúdjèti
htjèti	ùmrijeti	žútjeti
lètjeti	ùnijèti	

4. slika: Rezultati pretraživanja u demo inačici *Mrežnikova* odostražnoga rječnika po završetku *-jeti*

Podatci u modulima koordinirani su i usklađeni te se sustavnost ostvaruje i unutar jednoga modula i među sva tri modula. Svaki modul funkcionira kao zasebni rječnik sastavljen za određenu skupinu korisnika, ali i kao dio *Mrežnika* usklađen s ostalim dvama modulima. Sustavnost se ogleda i u strukturi rječničkoga članka, koja je u svakome modulu prilagođena korisniku, ali i u strukturnoj povezanosti rječničkih članaka u svim modulima jer su strukture rječničkih članaka u modulu za učenike

²² Primjerice, za skupine riječi u kojima se pojavljuju isti normativni problemi (uglavnom povezani s različitim tvorbenim obrascima) sastavljeni su tipski jezični savjeti koji dolaze uza sve riječi koje pripadaju skupini o kojoj je riječ. Tipski su jezični savjeti u svim trima modulima sastavljeni npr. za imenice na *-ist/-ista*, *-ona/-onica*, *-arna/-arnica*, *-ara/-arnica*, *-inja/-ica*, *-lac/-telj*, *izvan/-van* te njihove izvedenice, pridjeve od imenica na *-čica* i *-ar*. Osobita se pozornost u donošenju tipskih savjeta u *Mrežniku* prepoznaje u modulu za učenike (više u poglavlju *Modul za učenike nižih razreda osnovne škole*). Tako se osigurava najveća sustavnost u donošenju jezičnih savjeta.

i modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik dobivene redukcijom strukture rječničkoga članka u osnovnome modulu (samo je u modulu za učenike dodano polje u kojemu se riječ iz natuknice rastavlja na slogove).

Pri obradi rječničke građe donesen je niz odluka o tome u kojoj je mjeri korpus relevantan za donošenje podataka u rječniku, odnosno kako postupiti kad korpusni podatci (svojim nepostojanjem) ne podržavaju jedno od temeljnih načela koje smo željeli provesti u *Mrežniku*, načelo sustavnosti, primjerice sustavnoga donošenja nekih tvorenica. Naime, pri primjeni načela sustavnosti u izradi *Mrežnika* naišli smo na poteškoće prouzročene činjenicom da je *Mrežnik* rječnik utemeljen na korpusu, pa iako to znači da ga korpusni podatci ne obvezuju (nije, naime, riječ o korpusom vođenu rječniku koji bi korpusni podatci obvezivali u smislu da opisuje stanje u korpusu), ipak iznenađuje činjenica da neke riječi, primjerice neke tvorenice od riječi koje ulaze i u dječji vokabular i čija je tvorba posve sustavna), u korpusu (pa i šire, na internetu) nemaju potvrda. Razmjerno se često to događalo za ženske mocijske parnjake ili za posvojne i odnosne pridjeve izvedene od muških ili ženskih mocijskih parnjaka. Unatoč tomu što za njih nismo našli korpusnih potvrda, a katkad ni potvrda u drugim izvorima, oni su uneseni u *Mrežnik* ako su tvorenice od čestih riječi, ali nisu oprimjereni.

načelo normativno-deskriptivnoga pristupa građi. Načelo normativno-deskriptivnoga pristupa građi u *Mrežniku* ogleda se u odabiru natuknica i upućivanjem. Spomenuli smo već da se u abecedarij katkad zbog čestoće unose i natuknice (ili podnatuknice) koje ne pripadaju hrvatskomu standardnom jeziku ili se u općeobvezujućemu standardnom jeziku ne preporučuju jer pripadaju njegovu razgovornomu stilu, žargonu ili područnomu leksiku. Ti izrazi imaju obradu (definiciju, značenje, primjere, kolokacije itd.), ali i normativnu napomenu u kojoj se objašnjava zašto ne pripadaju standardnom jeziku odnosno zašto mu pripadaju rubno. Tako je *Mrežnik* zapravo normativno-deskriptivni rječnik u kojemu se jedinicama određuje normativni status, ali se rubno standardnojezične ili nestandardnojezične jedinice česte u korpusu unose u abecedarij i obrađuju kao i standardnojezične. U tome se *Mrežnik* razlikuje od *Školskoga rječnika hrvatskoga jezika*, u kojemu se normativnost u prvome redu očituje odabirom natuknica, odnosno u njegovu lijevome stupcu u pravilu se nalaze standardnojezične riječi (Hudeček i Mihaljević (ur.) 2012: XI)²³, a riječi koje standardnomu jeziku pripadaju rubno ili mu ne pripadaju, ako se u njemu donose kao natuknice, u pravilu se ne obrađuju, nego upućuju na standardnojezičnu riječ. Pristup je u *Mrežniku* drukčiji i stoga što je riječ o rječniku izvorno pisanome za objavu na mreži, odnosno prostorno neograničenome.

Normativna je sastavnica izraženija u:

- naglašavanju natuknica (vidi više u poglavlju *Naglasci*)
- odabiru oblika u gramatičkome bloku; u njemu se donose samo normativno prihvatljivi oblici

²³ Takvo je rješenje primijenjeno i na *Hrvatskome jezičnom portalu*, što je očekivano jer je to uobičajeno rješenje u tiskanim rječnicima, a na *Hrvatskome jezičnom portalu* nalazi se digitalizirani tiskani rječnik.

- donošenju pravopisnih i gramatičkih ograda
- označivanju jezičnih jedinica ili njihovih značenja stilskim oznakama *razg.*, *žarg.*, *pokr.*
- upućivanju uputnicom *v.* s normativno manje prihvatljive ili neprihvatljive riječi na standardnojezičnu riječ
- odabiru primjera (biraju se u prvome redu pravopisno i gramatički točni primjeri)
- donošenju normativnih napomena u svim trima modulima.

Pri donošenju normativnih odluka autori i urednice *Mrežnika* slijedili su načela uspostavljena tijekom dugogodišnjega rada na normativnim priručnicima u Institutu za hrvatski jezik.²⁴

načelo potvrđenosti u korpusu. Već je pri objašnjavanju načela sustavnosti spomenut problem odnosa prema činjenici da neke jezične jedinice nemaju potvrdu u korpusu. Kad govorimo o načelu potvrđenosti u korpusu, razumijemo ga u prvome redu u sklopu činjenice da je *Mrežnik* na korpusu utemeljen, a nije korpusom vođen rječnik. Pri provjerama jezičnih jedinica u korpusu ta se činjenica stalno imala na umu kao i činjenica da *Hrvatska jezična riznica* bolje odražava standardnojezično stanje, ali da nije dopunjavana od 2009. godine te da se u njoj nalaze izvori nastali od polovice 19. stoljeća, a da *Hrvatski jezični korpus* nije standardnojezični korpus, nego korpus koji okuplja tekstove automatski prikupljene s domene *.hr*. Te su dvije činjenice upravljale odlukom o tome koliko je potvrđenost u korpusu relevantna za procjenu normativnoga statusa koje jedinice i nerijetko se jezična jedinica provjeravala i u rječnicima hrvatskoga jezika te pretraživanjem interneta. Ipak, korpusi su se konzultirali pri obradi svake jezične jedinice i bili temelj uspostave njezina značenja; iz korpusa su se uzimali primjeri te su bili izvor opisa kolokacijskoga potencijala jezične jedinice. Svaka je jedinica provjerena u korpusima, pregledana s pomoću skica riječi, katkad uspoređena s drugom s pomoću komparativnih skica riječi u okviru *Sketch Enginea*. Nakon upostave značenja (u pravilu na temelju skica riječi) obrađivač je pregledao 300 nasumično izabranih primjera kako bi se provjerilo je li promaknuo koji važan podatak o riječi ili kako bi se našao bolji, ilustrativniji ili jednostavniji primjer.

načelo primjerenosti korisniku. Primjerenost korisniku načelo je koje se prije svega ogleda u tromodulnoj strukturi *Mrežnika* i činjenici da podatke koje sadržava nudi trima skupinama korisnika: odraslim izvornim govornicima hrvatskoga jezika, učenicima nižih razreda osnovne škole te osobama koje uče hrvatski kao ini jezik. U svim se trima modulima struktura natuknice te obrada prilagođuju ciljnomu korisniku te se moduli bitno razlikuju po opsegu podataka koji daju, po broju značenja koje donose, po složenosti definicija i primjera, po vrsti napomena itd., vidi u poglavljima koja slijede te u cjelini *Modul za učenike nižih razreda osnovne škole* i *Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik*.

načelo ekonomičnosti. Načelo ekonomičnosti ostvaruje se drukčije nego u tiskanome rječniku te se može smatrati sastavnicom načela primjerenosti korisniku.

²⁴ Više o tim načelima vidi u Hudeček i Mihaljević 2019b.

Zbog ekonomičnosti u *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* npr. sinonimne se sličnoizrazne natuknice povezuju tako da se s udaljenije po abecedi upućuje na po abecedi prvu te se obrada nalazi u njezinu rječničkomu članku; primjeri nisu pune rečenice (rijetko se donose jednostavne konstruirane rečenice ako se koje značenje ne može dovoljno jasno ilustrirati tipičnom svezom), nego su skraćeni na najmanju moguću mjeru. U *Mrežniku* sinonimne sličnoizrazne natuknice imaju potpune obrade (vidi 1. primjer). Ipak se načelo ekonomičnosti može prepoznati u nekim postupcima, u prvome redu u temeljitome preispitavanju opravdanosti uvođenja kojega vanjskoga izvora kako se korisnika ne bi zbunjivalo prevelikom količinom podataka od koje neće imati (velike) koristi. To je načelo rezultiralo i time da se za potrebe *Mrežnika* uspostave novi izvori, vidi cjelinu *Izvori nastali u sklopu projekta*. To se načelo prepoznaje i u činjenici da se kao višeznačne, a ne homonimne natuknice donose riječi koje imaju formalno istu tvorbenu raščlambu (vidi točku *natuknica* u ovome poglavlju). Također, riječi koje se pišu velikim početnim slovom obrađuju se u rječničkomu članku riječi pisane malim početnim slovom ako takva riječ postoji. Tako se *Crkva* obrađuje pod natuknicom *crkva*, *Badnjak* pod natuknicom *badnjak*, *Bog* pod natuknicom *bog*, *Gospa* pod natuknicom *gospa* itd.

1. primjer: Dio obrade natuknica *otkud* i *otkuda* (prva dva značenja)

òtkud pril.

1. Otkud uvodi pitanje o mjestu od kojega je započelo kretanje.

Treba im doći i reći: Gospodine, što trebate?

Otkud dolazite?

Koordinacija: otkud i kamo, otkud i tko

SINONIMI: od kuda 1., v. pod kuda, odakle 1., otkamo, otkuda 1.

2. (u vezničkoj funkciji) Otkud uvodi zavisnu surečenicu, neizravno pitanje, u objektnoj rečenici.

Znate li otkud riječ Badnjak?

Uzgred, znate li otkud naziv pin-up?

Uz glagole: odrediti, otkriti, pitati, pogledati, znati

SINONIMI: od kuda 2., v. pod kuda, odakle 2, otkamo, otkuda 2.

otkùdā pril.

1. Otkuda uvodi pitanje o mjestu od kojega je započelo kretanje.

Otkuda ste krenuli?

Koordinacija: otkuda i kamo, otkuda i tko

SINONIMI: od kuda 1., v. pod kuda, odakle 1., otkamo, otkud 1.

2. (u vezničkoj funkciji) Otkuda uvodi zavisnu surečenicu, neizravno pitanje, u objektnoj rečenici.

A znaš li otkuda je taj novac došao i kamo će otići?

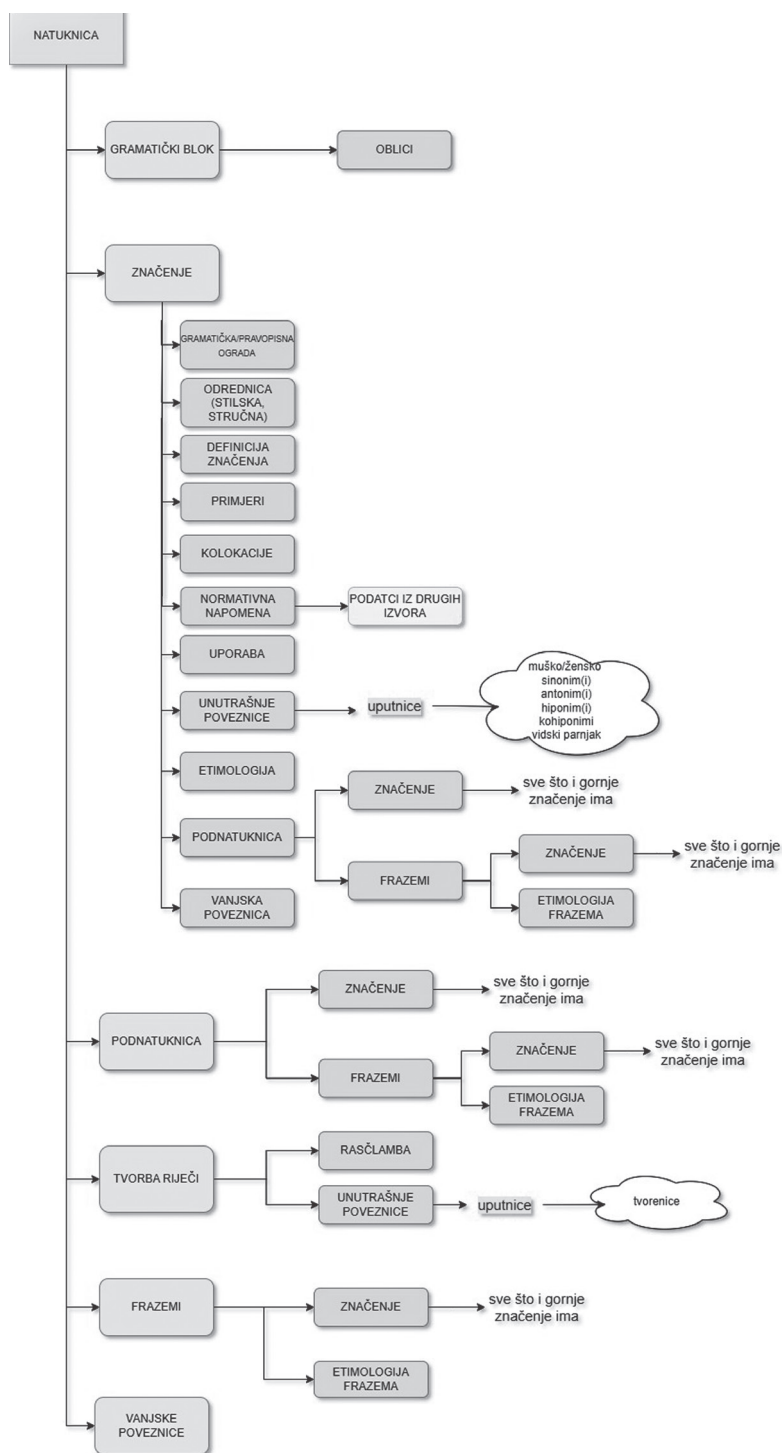
Volio bih vidjeti otkuda dolazite, iz kojih županija.

Uz glagole: odrediti, otkriti, pitati, pogledati, znati

SINONIMI: od kuda 2., v. pod kuda, odakle 2., otkamo, otkud 2.

5. Struktura rječničkoga članka u osnovnome modulu

Dijagram na 5. slici pokazuje mikrostrukturu modula za odrasle izvorne govornike hrvatskoga jezika. Mikrostrukture drugih dvaju modula vidi u poglavljima *Modul za učenike nižih razreda osnovne škole* i *Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik*. Obrade se u trima *Mrežnikovim* modulima razlikuju po opsegu gramatičkoga bloka, opsegu i složenosti definicija te razvedenosti značenja, po izboru primjera, po tome što se kolokacijski blok, tvorbena raščlamba i tvorenice donose samo u osnovnome modulu, po načinu donošenja sintaktičkih podataka te po tome što se u modulu za učenike nižih razreda osnovne škole i modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik ne razlikuju uporabna i normativna napomena, nego u tim modulima postoji samo jedna vrsta napomene. U njoj se osim normativnih i uporabnih podataka nalaze i gramatički podatci za koje je procijenjeno da mogu pomoći korisniku pojedinoga modula, a u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik u napomeni se nerijetko nalaze i podatci povezani s hrvatskom kulturom, zemljopisom i poviješću. Metajezik pojedinoga modula također je prilagođen korisniku.

5. slika: Maksimalna struktura rječničkoga članka u osnovnome modulu

U daljnjemu se tekstu ukratko opisuju neki elementi rječničkoga članka u osnovnome *Mrežniku* modulu. O ostalim elementima rječničke mikrostrukture (kolokacije, tvorbeni podatci, frazemi, etimološki podatci te unutrašnje i vanjske poveznice) vidi u poglavljima koja slijede u ovoj cjelini.

NATUKNICA. Natuknica u *Mrežniku* jednorječna je i naglašena²⁵ i uspostavlja se u kanonskome obliku. Za potrebe rječnika pažljivo je razrađen sustav naglašavanja, vidi poglavlje *Naglasci*. Iznimno se kao natuknice uspostavljaju supletivni oblici, npr. *ljudi*. Ne donose se natuknice niže od razine riječi (prefiksi, sufiksi, prefiksoidi, sufiksoidi), ali je njihovo donošenje predviđeno u sljedećim fazama obrade, vidi poglavlje *Tvorbeni podatci*, ni višerječne natuknice. Dobro potvrđeni višerječni izrazi, najčešće višerječni nazivi, obrađuju se kao podnatuknice. Dio slabije potvrđenih višerječnih naziva navodi se među kolokacijama. Kao natuknice donose se češće kratice i pokrate. Homonimi u užemu smislu²⁶, odnosno riječi koje pripadaju istoj vrsti riječi i imaju sve oblike jednake i u izgovoru i u pismu, ali pripadaju različitim semantičkim/etimološkim/tvorbenim razredima, donose se u načelu u zasebnim natuknicama. Za razgraničenje homonimije i višeznačnosti u *Mrežniku* primjenjuju se tri kriterija: etimološki, na temelju kojega su npr. homonimi *tuš* (za pranje) i *tuš* (za crtanje), semantički, na temelju kojega su npr. homonimi *konac* (kraj) i *konac* (za šivanje), *kosa* (na glavi) i *kosa* (oruđe), i tvorbeni, na temelju kojega su npr. homonimi *reklamirati* (< reklama) i *reklamirati* (< reklamacija), *lučica* (< luka) i *lučica* (< luk). Obradu homonima *kosa*¹ i *kosa*² u *Mrežniku* vidi u 2. primjeru. Tvorbeni kriterij zbog jednostavnosti korištenja rječnikom i izlaženja ususret korisniku ne primjenjujemo tamo gdje se tvorbeni raščlamba dviju potencijalno različitih istoizraznih natuknica ne razlikuje, pa se donose tri značenja natuknice *barski* 1. ‘koji se odnosi na bar’, 2. ‘koji se odnosi na baru’, 3. ‘koji se odnosi na Bar’ (tvorbena raščlamba: *bar-ski*). O etimološkome kriteriju pri odlučivanju o višeznačnosti/homonimiji vidi više u poglavlju *Etimologija*. Riječi koje ne pripadaju istoj vrsti te koje nemaju sve oblike jednake ne smatramo u *Mrežniku* homonimima i one se obrađuju u zasebnim natuknicama. U 2. tablici donose se primjeri homografnih i homofonih natuknica *kako* (priloga, veznika i čestice).

²⁵ O načelima naglašavanja natuknica i oblika vidi u poglavlju *Naglasci*.

²⁶ Više o homonimima kao leksikografskome problemu vidi u Hudeček i Mihaljević 2009. O homonimima u *Mrežniku* vidi i poglavlje *Etimologija*.

2. primjer: Obrada homonima *kòsa*¹ i *kòsa*² (u frazemskome bloku donose se samo značenja)

kòsa¹ im. ž. (G kòsē, D kòsi, A kòsu, L kòsi, I kòsōm; mn. NA kòse, G kòsā, DLI kòsama)

Kosa su dlake na ljudskoj glavi.

Ako imate plavu kosu, onda vjerojatno iz prve ruke znate koliko su vlasi vaše kose osjetljive.

Kosa raste otprilike 1,5 centimetara mjesečno, a ako ste odlučili pustiti kosu do ramena, morate imati strpljenja sljedećih 20 mjeseci. Lijepa i njegovana kosa često je sinonim za zdravlje.

Kakva je kosa? bujna, duga, gusta, kovrčava, kratka, lijepa, masna, mokra, normalna, oštećena, prirodna, ravna, sjajna, suha, tanka, valovita, zdrava; crna, crvena, plava, sijeda, smeđa, svijetla, tamna

Što se s kosom može? bojiti je, čupati je, gubiti je, njegovati je, prati je, pustiti je, skratiti je, voljeti je

Koordinacija: kosa i brada, kosa i koža, kosa i lice, kosa i nokat, kosa i oko, kosa i vlasiste

U vezi s kosom spominje se: boja, bojenje, dužina, gubitak, ispadanje, opadanje, pramen, pranje, rast, sušilo, tip

▪ **čupati <si> kosu <na glavi>**

Čupati <si> kosu <na glavi> znači očajavati ili biti zdvojan.

▪ **diže se kosa <na glavi>**

(komu <od koga, čega>) **Diže se kosa na glavi komu <od koga, čega> znači da je tko zaprepašten ili uplašen.**

TVORENICE: crnokos, dugokos, kosat, kosica, kosurina, plavokos, ridokos, sjedokos, smeđokos

Kolokacijska baza hrvatskoga

jezika: http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=kosa&search_type=basic&page=1

kòsa² im. ž. (G kòsē, D kòsi, A kòsu, L kòsi, I kòsōm; mn. NA kòse, G kòsā, DLI kòsama)

Kosa je oruđe koje se sastoji od svijena dugačka oštra noža učvršćena na dugi držak s dvjema ručkama kojim se kosi trava, djetelina, žito i sl.

Uhvatio se gradonačelnik i kose za travu te pokosio nekoliko vlati.

Svetac zaustavlja ženu u bijelom, smrt s kosom.

Izgleda totalno fora kosom urezati krivudavu stazu kroz travu visoku do struka, djeca to obožavaju, a ja sam ponosan.

Kakva je kosa? mala, velika; ručna, sklopiva; kosa za travu

Što se s kosom može? brusiti je, kositi (livadu, travu, sijeno), nabrusiti je, očistiti je, spremiti je

U vezi s kosom spominje se: livada, trava; smrt

2. Kosa je ručni motorni uređaj na benzinski ili električni pogon kojim se kosi trava, djetelina, žito i sl.

Snažan pogon omogućuje da noževi pričvršćeni za strižnu kosu rade brzo i ravnomjerno.

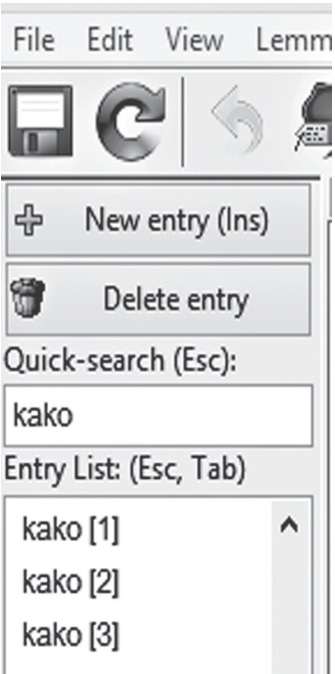
Kakva je kosa? benzinska, motorna, okretna, rotacijska, strižna

U vezi s kosom spominje se: motor, pogon; trava

SINONIMI: flekserica razg., trimer razg.

TVORBA: kos-a

2. tablica: Tri homografne i homofone natuknice *kako* u izborniku u *TLexu* (lijevo) s prvom definicijom, primjerima i sinonimima (desno)

The screenshot shows the TLex software interface. At the top is a menu bar with 'File', 'Edit', 'View', and 'Lemm'. Below it is a toolbar with icons for saving, undo, redo, and a keyboard icon. A panel on the left contains buttons for 'New entry (Ins)' and 'Delete entry'. Below these is a 'Quick-search (Esc):' section with a text input field containing the word 'kako'. At the bottom is an 'Entry List: (Esc, Tab)' section showing a list of three entries: 'kako [1]', 'kako [2]', and 'kako [3]'. A vertical scrollbar is visible on the right side of the list.

kāko pril.

1. Kako uvodi pitanje o načinu, na koji način.
Kako si povećati šanse za zapošljavanje?
Kako si se snašao u Imotskom?

kāko vez.

1. Kako uvodi zavisnu surečenicu u subjektnoj rečenici.
Govori se kako se u životu uvijek treba penjati stepenicu više, no nitko ne spominje kako.
Čuje se kako duboko dišu uz sonorno hrkanje.
SINONIM: da 2.

kāko čest.

¹. Kako izriče začuđenost ili divljenje visokim stupnjem pozitivne značajke.
Dolaze Predrag i Erik, Erikov izraz lica nikad neću zaboraviti, kao da gleda u anđela koji svijetli i kaže: „Kako je lijepa!”
SINONIM: što 2.

PODNATUKNICA. Česti se višerječni izrazi ustaljene strukture koji nisu frazemi, najčešće višerječni nazivi ili imena, obrađuju kao podnatuknice (rjeđi se navode u kolokacijskome bloku). Izrazi u podnatuknici navode se po sintaktičkome načelu, vidi 3. tablicu.

3. tablica: Sustav navođenja izraza u podnatuknici

struktura izraza u podnatuknici	navodi se pod
pridjev + imenica	imenica
glagol + imenica	glagol
imenica u nominativu + imenica u genitivu	imenica u nominativu
prijedlog + imenica	imenica
prilog + pridjev	pridjev

Podnatuknice se u strukturi rječničkoga članka mogu nalaziti pod natuknicom ili pod pojedinim značenjem. Kao podnatuknice pod natuknicom donose se povratni glagoli i izrazi koji se ne vežu ni uz jedno značenje natuknice. Npr.

uz prvo značenje imenice *bazen* 'izgrađeni prostor ispunjen vodom' donosi se podnatuknica *retencijski bazen*, a izravno pod natuknicom *bazen* podnatuknica *rudni bazen*, koja se ne može povezati ni s jednim značenjem imenice *bazen*, vidi 3. primjer, pod četvrtim značenjem natuknice *kartica* 'ploča ili adapter koji se spaja na matičnu ploču računalnoga uređaja radi dodavanja novih funkcija ili poboljšavanja postojećih', koje ima oznaku *inform.* donose se podnatuknice (informatički nazivi) *grafička kartica* i *zvučna kartica*, pod natuknicom *kašalj* donose se podnatuknice (medicinski nazivi) *magareći kašalj* i *veliki kašalj*. Pod prvim značenjem riječi *šećer* 'slatka tvar koja se dobiva od šećerne repe ili šećerne trske i kojom se slade jela i pića, može biti u obliku kristalnih zrna, praha ili kocaka.', koje ima gramatičku ogradu (*jd.*), nalaze se podnatuknice *smeđi šećer* i *vanilin-šećer*, a pod drugim značenjem (kojemu prethodi strukovna oznaka *kem.*) 'jednostavni ugljikohidrat, najčešće slatkoga okusa, topiv u vodi.' nalaze se podnatuknice *groždani šećer*, *invertni šećer*, *mliječni šećer*, *obični šećer*, *sladni šećer*, *trščani šećer*, *umjetni šećer*, *voćni šećer*. Podnatuknica ima sve elemente rječničkoga članka koje ima i natuknica.

3. primjer: Podnatuknice u rječničkome članku imenice *bazen*

bázēn im. m. (G bazēna, DL bazēnu, A bázēn, I bazēnom; *mn.* N bazēni, G bazēnā, DLI bazēnima, A bazēne)

1. Bazen je izgrađeni prostor ispunjen vodom.

- **retencijski bazen**

Retencijski bazen bazen je koji služi za privremeno zadržavanje vode radi zaštite od poplava.

2. zem. Bazen je velika udubina tektonskoga postanja na kopnu ili u moru.

- **rudni bazen**

zem. **Rudni bazen područje je velikih ležišta rude.**

Povratni se glagol nalazi u podnatuknici uz prijelazni ili neprijelazni glagol kad se značenja prijelaznoga ili neprijelaznoga i povratnoga glagola razlikuju, npr. *kupati* se podnatuknica je natuknice *kupati (se)*, vidi 4. primjer.

4. primjer: Podnatuknica *kupati se* glagola *kupati (se)* - definicije i tipična kolokacija u zgradama

kúpati (se) gl. nesvrš. prijel. (*prez. jd. 1. l. kúpām, 2. l. kúpāš, 3. l. kúpā, mn. 1. l. kúpāmo, 2. l. kúpāte, 3. l. kúpajū; imp. kúpāj; aor. kúpah; imperf. kúpāh; prid. r. m. kúpao, ž. kúpala, s. kúpalo;*

prid. t. kúpān; pril. s. kúpajūći)

Kupati (se) znači prati koga u kadi ili posudi punoj vode. (kupati dijete)

- **kupati se**

Kupati se znači biti u vodi ili plivati. (kupati se i sunčati)

Kao podnatuknice navode se i česti višerječni izrazi poput *ma bravo* (pod natuknicom *bravo*), (*tako*) *bar tvrdi/misli/kaže* (pod natuknicom *bar*), vidi 5. primjer,

od strane (pod natuknicom *strana*), česti primjeri dekomponiranih predikata uz glagole koji se u njima nalazi, npr. uz glagol *dati* u 12. značenju ‘kao nepunoznačni glagol pojavljuje se uz imenice i često se može zamijeniti punoznačnim glagolom izrazno povezanim s odgovarajućom imenicom’ uvodi se niz podnatuknica: *dati doprinos, dati glas, dati gol, dati ime, dati informaciju, dati izjavu, dati mišljenje, dati mogućnost, dati odgovor, dati otkaz, dati podršku, dati prijedlog, dati potporu, dati pravo, dati prednost, dati priliku, dati savjet, dati šansu*.

5. primjer: Podnatuknica (*tako*) *bar tvrdi/laže/misli* natuknice *bar*

- (**tako**) *bar tvrdi/kaže/misli*

Tako bar tvrdi/kaže/misli izriče ogradu od čije izjave, izrečenoga ili pretpostavljenoga mišljenja.

Zanimljivo, droga se više, tako bar kaže to istraživanje, ne kupuje isključivo na ulici.

Kako god okreneš, raznolikost je temeljna snaga knjiga i knjiške kulture, tako bar misli urednik ovog knjižnog magazina.

SINONIMI: (tako) barem tvrdi/kaže/misli, v. pod barem; (tako) makar tvrdi/kaže/misli, v. pod makar²

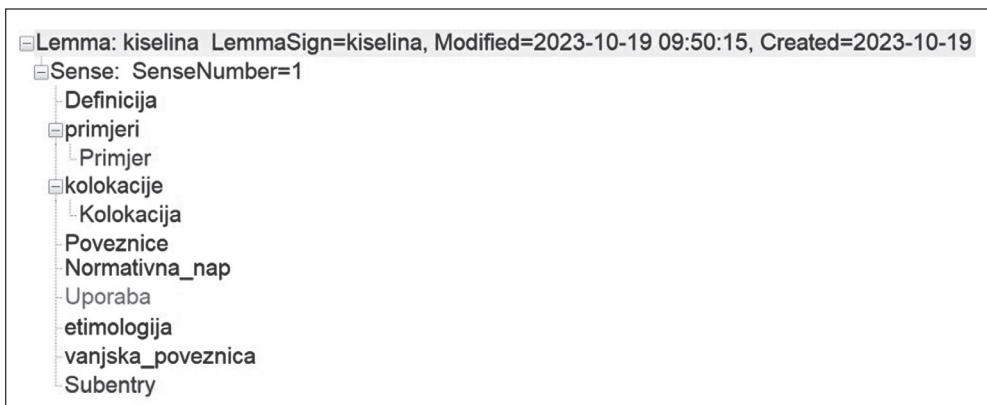
GRAMATIČKI BLOK. Uz natuknicu donosi se oznaka vrste riječi. Gramatički se blok donosi uz svaku natuknicu u kojoj je promjenjiva riječ. Sastoji se od oznake uz natuknicu kojom se označuje vrsta riječi te rod uz imenicu, a uz glagol njegova svršenost/nesvršenost i prijelaznost/neprijelaznost. U gramatičkome bloku donose se fonološki i prozodijski bitni oblici, a pri donošenju oblika vodi se računa i o njihovoj potvrđenosti, pa se npr. ne navodi nerealan vokativ, nego se vokativ u pravilu donosi samo uz imenice koje označuju što živo. Aorist se navodi i kod svršenih i kod nesvršenih glagola (slijedimo rješenje iz *Školskoga rječnika hrvatskoga jezika* koje je u njega uvedeno zbog toga što većina gramatika spominje mogućnost izvođenje aorista i od nesvršenih glagola, npr. Raguž 1997: 181, Barić i dr. 2005: 630). Oblici u gramatičkome bloku naglašeni su. Jedan dio jednostavnih priloga, veznika i čestica nije naglašen jer se u priručnicima navode kao nenaglasnice. U 4. tablici navode se i oprimjeruju podatci koji se donose u gramatičkome bloku uz imenice, glagole, opisne pridjeve, odnosne pridjeve i otprijevne priloge.

4. tablica: Podatci koji se navode u gramatičkome bloku imenica, glagola, opisnih pridjeva, odnosnih pridjeva i otpridjevnih priloga

vrsta riječi	oblici	primjer
imenice	svi oblici jednine i množine osim vokativa kad nije realan	bàlkôn im. m. (G balkóna, DL balkónu, A bàlkôn, I bàlkônom; mn. N balkóni, G balkónā, DLI balkónima, A balkóne)
glagoli	svi oblici prezenta 2. lice imperativa 1. lice aorista / 1. lice imperfekta m. r., ž. r., s. r. glagolskoga pridjeva radnoga glagolski prilog sadašnji/ /prošli	jàcati gl. nesvrš. prijel./neprijel. (<i>pres. jd. 1. l. jàčām, 2. l. jàčāš, 3. l. jàčā, mn. 1. l. jàčāmo, 2. l. jàčāte, 3. l. jàčajū; imp. jàčāj; aor. jàčah; imperf. jàčāh, prid. r. m. jàčao, ž. jàčala, s. jàčalo; prid. t. jàčān; pril. s. jàčajūći</i>)
opisni pridjevi (neodređeni pridjev u natuknici)	G neodređenoga pridjeva određeni pridjev m. r. G određenoga pridjeva m. r. N ž. r. i s. r. neodređenoga pridjeva komparativ m. r. G komparativa m. r. superlativ m. r. G superlativa m. r.	čvřst prid. (G čvřsta; <i>odr. čvřsti, G čvřstōg(a); ž. čvřsta, s. čvřsto; komp. čvřšći, G čvřščēg(a); sup. nājčvřšći, G nājčvřščēg(a)</i>)
odnosni pridjevi	G m. r. N ž. r., s. r.	splřtskř prid. (G splřtskōg(a); ž. splřtskā, s. splřtskō)
otpridjevni prilozi	komparativ superlativ	čvřsto pril. (<i>komp. čvřščē; sup. nājčvřščē</i>)

Gramatički blokovi za zamjenice i brojeve oblikuju se za pojedinu podskupinu određene vrste riječi (npr. za osobne zamjenice donose se svi oblici, za posvojne zamjenice prilagođena obrada opisnoga pridjeva itd.; vidi i poglavlje *Brojevi i brojevne tvorenice*). Podatak da riječi poput *poslijepodne* mogu biti i sklonjive i nesklonjive upisuje se u zagrade ispred gramatičkih oblika. Gramatički se podatci po potrebi donose i pod pojedinim značenjem ako se riječ u tome značenju pojavljuje samo u određenome obliku, vidi točku *Gramatička ograda*.

ZNAČENJE. Polje za unos značenja (*sense*) uključuje ograde (gramatičke i pravopisne), stilske i stručne odrednice, definiciju značenja, primjere, kolokacije, normativnu napomenu, uporabnu napomenu, etimološku napomenu te unutrašnje i vanjske poveznice, vidi 6. sliku. O kolokacijama te unutrašnjim i vanjskim poveznicama vidi poglavlja u ovoj cjelini. Ostale elemente strukture ukratko opisujemo ovdje.

6. slika: Polje značenje (*sense*) u strukturi *TLexa*

Pod značenjem uspostavljaju se svi značenjski odnosi, unakrižno se povezuju sinonimi i antonimi, hiperonim s hiponimima, holonim s meronimima. U *Mrežniku* se značenjski odnosi uspostavljaju među riječima bez obzira na njihov normativni ili stilski status. Načelo provedeno u *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* da sinonimi imaju istu definiciju, uz odstupanja isključivo iz tvorbenih razloga, ne provodi se tako dosljedno jer odnosi među riječima u preciznijoj uspostavi značenja, kakva se provodi u *Mrežniku*, uvjetuju češća odstupanja od toga modela te se uz riječi katkad osim sinonima u užemu smislu donose i bliskoznačnice. Glagolski sinonimi ili antonimi uvijek su istoga glagolskog vida. Svršenomu ili nesvršenomu glagolu kao sinonim donosi se i dvovidni glagol, a kod dvovidnoga glagola kao sininomi ili antonimi donose se glagoli svršenoga i nesvršenoga vida. Katkad se pojavljuje i asimetrična sinonimija prouzročena time što dvovidni glagol ima sinonim samo jednoga vida (npr. *deklinirati* – sinonim: *sklanjati*; *konjugirati* – sinonim: *sprezati*; *komparirati* – sinonim: *stupnjevati*). Sinonimi i antonimi navode se i kod nepunoznačnih riječi (veznika, priloga koji nisu tvoreni od pridjeva, prijedloga, čestica i usklika). Više o uspostavi funkcionalne sinonimije/antonimije (bilježenju sinonimičnosti/antonimičnosti) uz prijedloge, veznike, usklrike i čestice vidi u poglavljima koja se odnose na obradu riječi tih vrsta. Uspostavu sinonimnih odnosa među priložima koji nisu nastali od pridjeva vidi u 1. primjeru (obrada priloga *otkud i otkuda*) u ovome poglavlju – u tome primjeru kao sinonimi tih priloga u pojedinim značenjima odnosno funkcijama ne navode se isključivo riječi iste vrste nego i dvorječni izrazi. Unakrižno se, pod pojedinim značenjem, povezuju i vidski parnjaci. Uz glagole u osnovnome modulu donosimo samo vidske parnjake koji nisu izvedeni prefiksacijom (ne povezuju se kao vidski parnjaci glagoli *čitati* i *pročitati*). Glagoli se sa svojim vidskim parnjacima izvedenim prefiksacijom povezuju u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik u skladu s udžbenicima za učenje hrvatskoga kao inoga jezika.

GRAMATIČKA/PRAVOPISNA OGRADA. Gramatička se ograda nalazi uz pojedino značenje ako se riječ u tome značenju ostvaruje samo u određenim oblicima, vidi 6. primjer. Odnosi se na ograničenje u uporabi riječi u pojedinome značenju s obzirom na prijelaznost, svršenost, rod, živost, broj, lice, određenost, određeni padež, glagolsko vrijeme, stupanj i različita sintaktička ograničenja. Npr., uz prijedloge u toj se rubrici donosi ograničenje na određeni padež, uz glagol rekcijско ograničenje itd. Pravopisna se ograda donosi uz značenje u kojemu se riječ piše velikim slovom te se u rubrici predviđenoj za pravopisnu/gramatičku ogradu nalazi riječ napisana velikim slovom. U istoj se rubrici može nalaziti više ograda, npr. uz imenicu *bog* definiranu *Bog je stvoritelj svijeta, jedinstveno vječno biće u kršćanstvu i drugim monoteističkim religijama*, donosi se oznaka *rel.* te ograda (*Bog, u jednini*).

6. primjer: Gramatičke ograde (u zagradama uz definicije značenja) kojima se daje podatak o uporabi pojedinih oblika u pojedinome značenju riječi *drvo* s dodatnim objašnjenjem u normativnoj napomeni (dio obrade natuknice *drvo*)

drvo im. s. (G dŕveta/dŕva, DL dŕvetu/dŕvu, A dŕvo, I dŕvetom/dŕvom; mn. NA drvĕta/drĕva, G drvĕtā/dŕvā, DLI drvĕtima/dŕvima)

1. bot. (G dŕveta; NA drvĕta, G drvĕtā) **Drvo je višegodišnja biljka s korijenom, deblom i krošnjom.**

SINONIM: stablo 1.

2. (G dŕva; mn. N dŕva, G dŕvā) **Drvo je obrađeni dio stabla koji se dobio sječenjem ili piljenjem.**

3. (jd. G dŕva; N dŕva, G dŕvā) **Drvo je gradivo od istoimene biljke.**

4. razg. (G dŕva; mn. N dŕva, G dŕvā) **Drvo je figura koju kuglači obaraju kuglom.**

SINONIM: čunj

• Riječ *drvo* može označavati stablo, a može označavati i obrađeni dio stabla koji se dobio sječenjem ili piljenjem te gradivo koje se dobiva sječom stabala. Ovisno o tome o kojemu je značenju riječ, razlikuju se i oblici riječi *drvo*. U prvome slučaju (o stablu) genitiv glasi *drveta*, npr. *Djeca trče oko drveta*. U drugome slučaju (kad je riječ o obrađenome dijelu stabla ili o gradivu) genitiv glasi *drva*, npr. *Stol je načinjen od drva*.

ODREDNICE i UPUTNICA v. Stilske i stručne odrednice (vidi popis u dodatku ovome poglavlju) nalaze se ispred definicije. Odrednice se mogu i kombinirati. Normativna je uputnica *v.* Njome se s natuknica ili značenja označenih sa *zast.*, *pokr.*, *razg.* ili *žarg.* upućuje na drugu riječ iako su te riječi potpuno obrađene te se uz obje nalazi normativna napomena. Ako za takvu riječ nema standardnojezične zamjene, riječ se definira. S normativno boljom riječi normativno lošija riječ povezuje se uputnicom *v.* Tako se s potpuno obrađene natuknice *gostiona*, uz čije se značenje nalazi odrednica *razg.* uputnicom *v.* upućuje na natuknicu *gostionica*. U standardnome jeziku nepreporučena se natuknica (*gostiona*) navodi kao sinonim pod normativno preporučenom (*gostionica*), a s normativno nepreporučene se natuknice na normativno preporučenu upućuje uputnicom *v.* (vidi); vidi 7. primjer.

7. primjer: Dio obrade natuknica *gostiona* i *gostionica*

gostiõna im. ž. (G gostiõnē, DL gostiõni, A gostiõnu, I gostiõnõm; *mn.* NA gostiõne, G gostiõnā, DLI gostiõnama)

razg. **Gostiona je ugostiteljski objekt u kojemu se gostima nudi pripremljena hrana, u pravilu jednostavnija i karakteristična za područje na kojemu se nalazi.** *v. gostionica*

• Imenice tvorene sufiksom *-ona* od glagolskih osnova, a koje označuju prostoriju ili zgradu, npr. *autopraona, blagovaona, čistiona, gostiona, kupaona, predavaona, prodavaona, radiona, svlačiona, učiona*, pripadaju razgovornomu stilu. U strožim stilovima hrvatskoga standardnog jezika te imenice ne treba upotrebljavati. Njemu pripadaju imenice tvorene sufiksom *-onica*: *autopraonica, blagovaonica, čistionica, gostionica, kupaonica, predavaonica, prodavaonica, radionica, učionica*.

TVORBA: gosti-ona

gostiõnica im. ž. (G gostiõnicē, DL gostiõnici, A gostiõnicu, I gostiõnicõm; *mn.* NA gostiõnice, G gostiõnicā, DLI gostiõnicama)

Gostionica je ugostiteljski objekt u kojemu se gostima nudi pripremljena hrana, u pravilu jednostavnija i karakteristična za područje na kojemu se nalazi.

SINONIM: *gostiona*

Imenice tvorene sufiksom *-ona* od glagolskih osnova, a koje označuju prostoriju ili zgradu, npr. *autopraona, blagovaona, čistiona, gostiona, kupaona, predavaona, prodavaona, radiona, svlačiona, učiona*, pripadaju razgovornomu stilu. U strožim stilovima hrvatskoga standardnog jezika te imenice ne treba upotrebljavati. Njemu pripadaju imenice tvorene sufiksom *-onica*: *autopraonica, blagovaonica, čistionica, gostionica, kupaonica, predavaonica, prodavaonica, radionica, učionica*.

TVORBA: gosti-onica, **TVORENICE:** *gostioničar, gostionički*

DEFINICIJA. Definicije su oblikovane kao rečenice, počinju velikim slovom i završavaju točkom. Modelna je definicija uspostavljena za svaku vrstu riječi, vidi 5. tablicu.

5. tablica: Modeli definicija imenica, pridjeva, glagola i otpridjevnih priloga

imenice	Kuća je...
pridjevi	Lijep je koji... / Lijepo je što...
glagoli	Plivati znači...
otpridjevni priloz	Lijepo znači tako da...

Sustavno su i dosljedno definirane riječi koje pripadaju zatvorenim skupinama riječi (veznici, prijedlozi, odnosni priloz, čestice, usklici, vidi odgovarajuća poglavlja). O definicijama funkcionalnih i deiktičkih riječi vidi u poglavljima koja se bave tim riječima. Gdje je god to moguće, uspostavljaju se tipske definicije (vidi poglavlja u cjelini *Obrada pojedinih vrsta riječi*). Gdje god korpusni podatci upućuju na definiciju različitu od tipske, takva se definicija uspostavlja. Osnovno

je načelo pri uspostavljanju definicija da je definicija odraz uporabe riječi u kontekstu (Hanks 2016: 95). Definicija se uspostavlja u skladu s činjenicom da je *Mrežnik* opći rječnik namijenjen općemu korisniku te da ne smije biti presložena i prestručna. Izbjegavaju se kružne definicije i definicije s prikrivenom polisemijom (na koju upućuje *ili* u definiciji). Prikrivena se polisemija svjesno nalazi u definiciji muškoga mocijskog parnjaka – objašnjenje o tome kako je uvedena zbog jednostavnosti i primjerenosti rječničke obrade korisniku vidi u poglavlju *Imenice – na primjeru mocijskih parnjaka*. Tipske se definicije uspostavljaju i za različite semantičke skupine, npr. za dane u tjednu, mjesece, umjetničke pravce, kemijske elemente, mjerne jedinice, kratice, psihološke glagole, glagole kretanja, glagole odašiljanja zvuka. Riječi se definiraju nadređenim pojmom i svojstvom kojim se razlikuju od drugih riječi koje imaju isti nadređeni pojam. Riječ se ne definira sinonimom ni antonimom, a definicije su sinonima i antonima u pravilu međusobno usklađene. Činjenica da je riječ o rječniku utemeljenu na korpusu na koji je primijenjena gramatika skica te su obrađivačima rječnika dostupne skice riječi za svaku natuknicu (pregled njezina gramatičkoga i kolokacijskoga ponašanja) pred obrađivače rječnika stavila je i problem određivanja značenja i njegova opsega, odnosno prototipnosti značenja. Pred cijelim pregledom kolokacijske ostvarenosti pojedine riječi broj značenja znatno se povećava u odnosu na broj značenja u npr. *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* ili u ostalim suvremenim hrvatskim jednojezičnicima. Primjerice u *Školskome rječniku* riječi *vozač* pridruženo je tvorbeno značenje *osoba koja vozi*, međutim, uvid u širi kolokacijski opseg te korpusne potvrde doveo je do toga da u *Mrežniku* ta riječ ima znatno veći broj značenja s pridruženim primjerima, kolokacijama i svezama; ovdje navodimo samo definicije te podnatuknicu pridruženu 4. značenju, a opravdanost uvođenja značenja koje definicije opisuju objašnjavamo samo po jednom koordinacijskom kolokacijom u zgradama koja jasno upućuje na to da je riječ o posebnome značenju, vidi 8. primjer.

8. primjer: Definicije natuknice *vozač* i podnatuknice *testni vozač* s po jednom koordinacijskom kolokacijom u zgradama

1. Vozač je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji zna upravljati vozilom.

(*vozači i nevozači*)

2. Vozač je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji upravlja osobnim vozilom. (*vozač i suvozač*)

3. Vozač je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji se profesionalno bavi upravljanjem vozilom. (*vozač i tjelohranitelj*)

4. sp. Vozač je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji vozi utrke. (*vozači i mehaničari*)

• **testni vozač**

Testni vozač odrasla je osoba bez obzira na spol ili muškarac koji zna upravljati vozilom, koji testira vozilo, odnosno ispituje novi model vozila. (*testni vozač i kaskader*).

Pri razlučivanju značenja i uspostavi definicija vodili smo se načelom prototipnosti te nastojali ne upasti u zamku donošenja prevelikoga broja bliskih značenja. Pritom smo u obzir uzimali i načela prema Hanks (2016: 122), odnosno nastojali pri uspostavi značenja odgovoriti na pitanja o tome koliko je značenjskih razlika u rječniku korisno uspostaviti te razlikuju li se uspostavljena značenja dovoljno da se za njih mogu donijeti primjeri koji jasno svjedoče o pojedinome značenju i razlikuju li se kolokacijski podatci u dovoljnoj mjeri²⁷, jesu li definicije dovoljno jednostavne i precizne.

PRIMJERI. Biraju se tipični primjeri (npr. koji uključuju najčešće kolokacije), koji nisu predugi, koji su jezično točni te koji nedvosmisleno oprimjeruju značenje uz koje stoje, npr. primjer *Pravoslavni mogu, pod točno određenim uvjetima, biti kum ili kuma uz katoličkoga kuma*. bolji je od primjera *Nakon drugog vremena nazvao sam kuma i pitao ga što mi je činiti*. uz značenje ‘svjedok pri sakramentu’ (uz natuknicu *kum* navode se i obrađuju podnatuknice *krsni kum* i *vjenčani kum*) te koji su što neovisniji o kontekstu (izbjegavaju se npr. primjeri koji sadržavaju upućivačke riječi koje se odnose na sadržaj rečenica koje prethode primjeru). Također se biraju primjeri koji oprimjeruju tipične sintaktičke odnose, koji naglašuju razlike u značenju paronima i koji jasno oprimjeruju katkad i manje razlike između pojedinih značenja natuknice. U okviru *Sketch Enginea* dostupan je i alat GDEX (*Good Dictionary Examples*), koji procjenjuje prikladnost rečenica za rječnički primjer ili za poučavanje s obzirom na nekoliko kriterija: duljinu, složenost vokabulara, dovoljan kontekst, prisutnost referenata koji upućuju na sadržaj izvan rečenice (npr. konektora i upućivačkih riječi), prisutnost imena osoba ili robnih marka te potencijalno problematičnih tema (iz područja politike ili religije). Primjere biramo među onima u kojima se nalaze češće kolokacije. Ovisno o broju potvrda uz svako se značenje donose prosječno dva do tri primjera, a po potrebi (npr. kod riječi s velikim brojem tipičnih kolokacija) može ih biti i više. Za svaku se natuknicu i podnatuknicu uz podatke dobivene s pomoću skica riječi dodatno pregledava i 300 nasumično (s pomoću *SketchEngineove* opcije *sample*) odabranih primjera iz korpusa.

U primjere se interveniralo u nekoliko slučajeva: uklanjale su se pravopisne pogreške, uklanjala su se imena osoba, tvrtki itd. Ako je primjer bio ilustrativan, ali dug te većim dijelom beskoristan za oprimjerivanje značenja, primjer se kratio.

NORMATIVNA NAPOMENA. Normativna napomena može stajati uz natuknicu ili uz njezino značenje ako se ne odnosi na riječ u cjelini. Prva je zamisao pri izradi koncepcije bila da će se natuknice i podnatuknice u *Mrežniku* (ili pojedina njihova značenja) spajati poveznicom na vanjske izvore u kojima se donose normativne

²⁷ Hanks (2016: 122) spominje i načelo Occamove britve u razlučivanju definicija, čime upućuje na to da u se u slučaju dvojbe o tome treba li uspostaviti jedno ili više (bliskih) značenja koja se ne mogu posve precizno oprimjeriti ni kolokacijski razgraničiti treba prikloniti jednostavnijemu rješenju – jednomu značenju.

napomene, odnosno na stranice *Jezičnoga savjetnika* (jezicni-savjetnik.hr), stranice *Bolje je hrvatski!* (bolje.hr) te *Bazu etnika i ktetika* (hrvatski.hr/etnici-i-ktetici), odnosno u modulu za učenike nižih razreda osnovne škole na rubriku *Savjeti* na stranicama portala *Hrvatski u školi* (http://hrvatski.hr/). Od ideje da ćemo se poveznicama spajati na savjete odustalo se stoga što savjeti na *Jezičnome savjetniku*, na *Bolje je hrvatski!* i u *Bazi etnika i ktetika* nemaju posebne adrese, nego se svi nalaze na istoj, što bi korisnika dovelo u situaciju da vanjskom poveznicom dolazi na mrežno mjesto koje mora pretraživati, a ne izravno na jezični savjet. Nekih jezičnih savjeta nije bilo na stranicama *Jezičnoga savjetnika*. Takvi su jezični savjeti sastavljeni za *Mrežnik* i potom u pravilu uvršteni u *Jezični savjetnik*. 7. slika prikazuje savjet *by-pass* > *premosnica* na stranicama *Bolje je hrvatski!*, a 9. primjer pokazuje kako je taj savjet uklopljen u rječnički članak natuknice *premosnica*.

BOLJE JE HRVATSKI!

by-pass > premosnica

U engleskome jeziku glagol *to by-pass* znači 'zaobići, izbjeći', a imenica *by-pass* 'spojna cesta, krak koji izbjegava naselje'. U medicinske nazivlje imenica *by-pass* znači '1. kirurški zahvat kojim se premošćuje bolesni ili oštećeni dio organa i omogućuje protok krvi, likvora ili gastrointestinalnoga sadržaja, 2. ugrađeni dio kojim se premošćuje bolesni ili oštećeni dio organa'. U tome je značenju u hrvatskome standardnom jeziku umjesto naziva *by-pass* bolje upotrijebiti naziv *premosnica*.

7. slika: Savjet *by-pass* > *premosnica* na stranicama *Bolje je hrvatski!*

9. primjer: Obrada natuknice *premosnica* u koju je uklopljen savjet *by-pass* > *premosnica* preuzet sa stranica *Bolje je hrvatski*

prèmosnica im. ž. (G prèmosnicē, DL prèmosnici, A prèmosnicu, I prèmosnicōm; *mn.* NA prèmosnice, G prèmosnicā, DLI prèmosnicama)

med. **Premosnica je ugrađeni dio kojim se premošćuje bolesni ili oštećeni dio organa.**

Nakon što su mu ugradili četiri srčane premosnice, počeo je piti crvena vina, a samo njih i proizvodi.

Ugrađeno mu je pet premosnica (bypassova), što se radi obično tako da se dio vene iz noge uzima kako bi se premostile zakrčene srčane krvne žile.

Kakva je premosnica? privremena; četverostruka, peterostruka, trostruka; aortokoronarna, gastična, koronarna, srčana, tkivna, želučana

Što se s premosnicom može? ugraditi je

Koordinacija: premosnica i stent

U vezi s premosnicom spominje se: ekscizija, operacija, postavljanje, ugradnja

SINONIM: *by-pass* razg.

• U engleskome jeziku glagol *to by-pass* znači 'zaobići, izbjeći', a imenica *by-pass* 'spojna cesta, krak koji izbjegava naselje'. U medicinske nazivlje imenica *by-pass* znači '1. kirurški zahvat kojim se premošćuje bolesni ili oštećeni dio organa i omogućuje protok krvi, likvora ili gastrointestinalnoga sadržaja, 2. ugrađeni dio kojim se premošćuje bolesni

ili oštećeni dio organa'. U tome je značenju u hrvatskome standardnom jeziku umjesto naziva *by-pass* bolje upotrijebiti naziv *premosnica*.

TVORBA: premost-nica

UPORABNA NAPOMENA. U rubriku predviđenu za uporabnu napomenu unosi se objašnjenje koje se odnosi na uporabu riječi u određenome značenju. Npr., pri obradi natuknice *ljubimac* primijećeno je da se riječ *ljubimac* češće upotrebljava za *kućnoga ljubimca* nego za kakva drugoga ljubimca i to stoji u toj napomeni. Uz natuknice *profesor*, *nastavnik* i *učitelj* nalazi se također napomena o uporabi koji je nužna dopuna značenjskome odnosu kako je prikazan u *Mrežniku*. Ako se uporabna napomena (isto vrijedi i za normativnu napomenu) odnosi na sva značenja riječi ili na većinu značenja riječi, uvodimo je pod natuknicom kako se ne bi prikazivala uz svako značenje. U 6. tablici donosi se nekoliko primjera uporabnih napomena. Neke su od njih povezane s društvenom odgovornošću rječnika (npr. napomene uz natuknice *gluh* i *gluhonijem* te *invalid* – također i uz *invalidkinja*).

6. tablica: Primjeri uporabnih napomena

natuknica	uporabna napomena
autić	◦ U podrugljivome kontekstu riječ <i>autić</i> upotrebljava se za skupi, luksuzni automobil, npr. <i>Cijena jednog političkog autića jednaka je cijeni nekoliko stotina tisuća četvornih metara, ako ne i kilometara, razminiranog plodnog zemljišta.</i>
bog bok	◦ U hrvatskome jeziku u neformalnoj komunikaciji upotrebljavaju se pozdravi <i>bog</i> i <i>bok</i> . Pozdrav <i>bog</i> nastao je skraćivanjem pozdrava <i>pomoz'</i> <i>Bog</i> , <i>Bog s tobom</i> ili <i>daj Bog</i> . Upotrebljava se u primorskim i istočnim dijelovima Hrvatske. Podrijetlo je pozdrava <i>bok</i> nejasno jer se smatra da je ili nastao obezvučivanjem krajnjega suglasnika pozdrava <i>bog</i> ili ga se, što je manje vjerojatno, povezuje s arhaičnim austrijskim pozdravom <i>Bücken</i> , <i>mein Bücken</i> 'naklon, moj naklon'. Upotrebljava se u Zagrebu i sjevernoj Hrvatskoj.
direktor (usporedivo u <i>direktorica</i>)	◦ Naziv <i>direktor</i> upotrebljava se i za osobu koja upravlja poduzećem (gospodarskim subjektom) i kakvom obrazovnom, kulturnom ili znanstvenom ustanovom. Naziv <i>ravnatelj</i> upotrebljava se u pravilu za osobu koja upravlja obrazovnom, kulturnom ili znanstvenom ustanovom.
glista gujavica	◦ Iako se često u razgovoru upotrebljavaju kao sinonimi, u znanstvenome nazivlju nazivi <i>glista</i> i <i>gujavica</i> označuju različite pojmove. Gliste su oblici (<i>Nemathelminthes</i> : <i>Nematodes</i>), a gujavice pojasnici (<i>Annelida</i> : <i>Clitellata</i>). Neke gliste žive i u zemlji ili kao nametnici, a gujavice (<i>Lumbricidae</i>) žive samo u zemlji, a ne kao nametnici u crijevima ljudi i životinja. Razgovorni naziv <i>kaliifornijska glista</i> (<i>Lumbricus rubellus</i>) zapravo označuje kaliifornijsku gujavicu.

gluh gluhonijem	◦ Kad se govori o gluhim osobama, u medijima se često upotrebljava naziv <i>gluhonijem</i>. Međutim, treba razlikovati značenje naziva <i>gluh</i>, <i>nagluh</i> ili <i>oštećena sluha</i> i <i>gluhonijem</i>. Gluhe osobe osobe su koje imaju određen postotak gubitka sluha. Kad se upotrebljava naziv <i>gluha osoba</i>, on se odnosi na gluhe (u užemu smislu), nagluhe i gluhonijeme osobe koje imaju poteškoća sa sluhom. Gluhe osobe (u užemu smislu) one su osobe koje imaju gubitak sluha veći od 90 dB, za razliku od nagluhih osoba, čiji je prosječni gubitak sluha od 20 do 90 dB. Gluhonijemost znači da osoba istodobno ima oštećenje sluha i nemogućnost proizvodnje govora. Iznimno mali postotak gluhih osoba ujedno su i nijeme, pa pri uporabi naziva <i>gluhonijem</i> treba biti iznimno oprezan jer ga gluhe osobe smatraju uvredljivim.
invalid (usporedivo u <i>invalidkinja</i>)	◦ Zbog negativnih konotacija koje su povezane s nazivima <i>invalid</i> i <i>invalidkinja</i> pripadnici skupina na koje se ti nazivi odnose te šira društvena zajednica daju prednost nazivu <i>osoba s invaliditetom</i> kao društveno prihvatljivijemu nazivu, nazivu neutralnoga značenja, koji osobe na koje se odnosi ne stigmatizira i nema negativan prizvuk. U skladu s time naziv <i>osoba s invaliditetom</i> upotrebljava se (umjesto prijašnjega naziva <i>invalidna osoba</i>) i u zakonodavstvu, a preporučuje se uporaba toga naziva i u općemu jeziku. Također se prednost daje nazivima <i>osoba koja se kreće uz pomoć invalidskih kolica</i> ili <i>osoba s poteškoćama u kretanju</i> umjesto naziva <i>invalid prikovao uz kolica</i> te nazivu <i>osobe s psihosocijalnim invaliditetom</i> umjesto naziva <i>psihijatrijski pacijenti</i>, <i>psihički/duševni bolesnici</i>, <i>mentalni bolesnici</i>. Naziv <i>invalid</i> zadržao se u dvorječnim i višerječnim nazivima <i>invalid rada</i>, (<i>civilni</i>, <i>vojni</i>) <i>invalid rata</i> itd., a od njega se tvori i pridjev <i>invalidski</i>, npr. <i>invalidska kolica</i>.
kukurikati kukuriknuti	◦ U vrijeme kukuriku-koalicije pojavljaju se (za simpatizere kukuriku-koalicije ili političare u nju uključene) i prigodne novotvorenice <i>kukurikač</i>, <i>kukurikalo</i>, koje se upotrebljavaju uglavnom u podrugljivome kontekstu. U takvome se kontekstu i glagoli <i>kukurikati</i> i <i>kukuriknuti</i> katkad upotrebljavaju da bi obilježili istupe političara koji pripadaju strankama <i>kukuriku-koalicije</i>.

6. Zaključak

Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik glavni je rezultat istoimenoga projekta. Do objave ove monografije obrađeno je oko 10 500 rječničkih jedinica u osnovnome modulu, 3000 rječničkih jedinica u modulu za učenike nižih razreda osnovne škole te 1000 jedinica u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik. U *Mrežnik* je ugrađeno veliko iskustvo autorskoga tima stečeno radom na *Školskome rječniku hrvatskoga jezika*, koje se ogleda u prvome redu u jasnim načelima obrade rječničke građe te u modelnome pristupu onim gramatičkim i značenjskim skupinama kod kojih je takav pristup moguć i svrhovit. *Mrežnik* je hipertekstni rječnik povezan s mnogim

izvorima Instituta za hrvatski jezik, a neki su od njih stvoreni za potrebe *Mrežnika*, vidi cjeline *Izvori nastali u sklopu projekta* te *Neovisni izvori povezani s Mrežnikom*. *Mrežnik* se temelji na dvama korpusima: *Hrvatskome mrežnom korpusu hrWaC-u* te *Hrvatskoj jezičnoj riznici*, a pri obradi obrađivači konzultiraju i druge dostupne izvore. Rječnik se piše u programu *TLexu* te je u početku rada na rječniku uspostavljena razgranata struktura osnovnoga modula. Strukture drugih dvaju modula dobivene su redukcijom strukture osnovnoga modula (uz manje iznimke, npr. u modulu za učenike koji uče hrvatski kao ini jezik dodana je rubrika *Rastavljanje na slogove*:). U ovome se poglavlju objašnjavaju načela uspostave pojedinih strukturnih elemenata rječničkoga članka. O ostalim elementima vidi poglavlja koja slijede u ovoj cjelini.

Dodatak: kratice i oznake u *Mrežniku*

1. Strukovne odrednice

anat. – anatomija
astr. – astronomija
astrol. – astrologija
biol. – biologija
bot. – botanika
farm. – farmacija
fil. – filozofija
fiz. – fizika
fiziol. – fiziologija
folk. – folklor
geol. – geologija
glazb. – glazba
gosp. – gospodarstvo
grad. – graditeljstvo
gram. – gramatika
inform. – informatika
jez. – jezikoslovlje
kaz. – kazalište
kem. – kemija
knjiž. – književnost
lik. – likovna kultura
mat. – matematika
med. – medicina
met. – meteorologija

mit. – mitologija
pol. – politika
polj. – poljoprivreda
pom. – pomorstvo
pov. – povijest
prav. – pravo
pravop. – pravopis
psih. – psihologija
rel. – religija
sp. – sport
šh. – šah
tehn. – tehnika
umj. – umjetnost
vojn. – vojska
zem. – zemljopis
zool. – zoologija

2. Stilske odrednice

admin. – administrativizam
arh. – arhaizam
hist. – historizam
hip. – hipokoristik
poet. – poetizam
pogr. – pogrđnica
pokr. – pokrajinski

pren. – preneseno
razg. – razgovorno
zast. – zastarjelica
žarg. – žargonizam

3. Gramatičke odrednice

A – akuzativ
aor. – aorist
br. im. – brojeva imenica
br. prid. – brojevi pridjev
čest. – čestica
D – dativ
dvov. – dvovidno
G – genitiv
gl. – glagol
glav. br. – glavni broj
I – instrumental
im. – imenica
imp. – imperativ
imperf. – imperfekt
je. – jednina
komp. – komparativ
l. – lice
L – lokativ
m. – muški rod
mn. – množina
N – nominativ
neodr. zam. – neodređena zamjenica
neprijel. – neprijelazno
neskl. – nesklonjivo
nesvrš. – nesvršeno
odn. zam. – odnosna zamjenica
os. zam. – osobna zamjenica
odr. – određeni pridjev
pl. t. – *plurale tantum*
pok. zam. – pokazna zamjenica
posv. zam. – posvojna zamjenica

posv.-pov. zam. – povratno-posvojna zamjenica
pov. zam. – povratna zamjenica
prez. – prezent
prid. – pridjev
prid. r. – glagolski pridjev radni
prid. t. – glagolski pridjev trpni
prij. – prijedlog
prijel. – prijelazno
pril. – prilog
pril. p. – glagolski prilog prošli
pril. s. – glagolski prilog sadašnji
red. br. – redni broj
s. – srednji rod
sg. t. – *singulare tantum*
skl. – sklonjivo
sup. – superlativ
svrš. – svršeno
um. – umanjena
up. zam. – upitna zamjenica
usk. – usklik
uv. – uvećanica
V – vokativ
vez. – veznik
zb. im. – zbirna imenica
ž. – ženski rod

4. Normativna oznaka

v. – vidi

5. Grafičke oznake (upotrijebljene u primjerima u ovoj knjizi)

- – uvodi podnatuknicu
- ◊ – uvodi frazem
- – uvodi normativnu napomenu
- – uvodi uporabnu napomenu

Izvori i literatura

- Barić, Eugenija i dr. 2005. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb.
- Blagus Bartolec, Goranka. 2017. Synonymy between theory and practice: The corpus-based approach to determining synonymy in lexicographic descriptions in Croatian. *Computational and Corpus-based Phraseology: Recent Advances and Interdisciplinary Approaches*. Vol. II. 132–136.
- Blagus Bartolec, Goranka; Matas Ivanković, Ivana. 2017. Kad nam korpus ispunjava želje. *Hrvatski jezik* 4/3. 25–28.
- Brozović Rončević, Dunja; Čavar, Damir. 2008: Hrvatska jezična riznica kao podloga jezičnim i jezičnopovijesnim istraživanjima hrvatskoga jezika. *Vidjeti Ohrid: referati hrvatskih sudionika i sudionika za XIV. međunarodni slavistički kongres*. Ur. Petrović, Bernardina; Samardžija, Marko. Hrvatsko filološko društvo – Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb. 173–186.
- Čilaš Šimpraga, Ankica; Jojić, Ljiljana; Lewis, Kristian. 2008. *Prvi školski rječnik hrvatskoga jezika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga. Zagreb.
- Gantar, Polona; Krek, Simon. 2009. Drugačen pogled na slovarske definicije: opisati, pojasniti, razložiti?. *Infrastruktura slovenščine in slovenistike, Obdobja, Simpozij*, = *Symposium*, 28. Ur. Stabej, Marko. Znanstvena založba Filozofske fakultete. Ljubljana. 151–159.
- Hanks, Patrick. 2016. Definition. *The Oxford Handbuch of Lexicography*. Ur. Durkin, Philip. Oxford University Press. Oxford.
- Hudeček, Lana. 2018. Izazovi leksikografske obrade u jednojezičnome mrežnom rječniku (na primjeru *Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika*). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* 69. Ur. T. Salyha. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів.
- Hudeček, Lana; Jozić, Željko; Kristian Lewis, Mihaljević, Milica. 2016. *Prvi školski pravopis hrvatskoga jezika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2009. Homonimija kao leksikografski problem. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 35. 159–186.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica (ur.) 2012. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga. Zagreb.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2017a. A New Project – Croatian Web Dictionary MREŽNIK. *The Future of Information Sciences. INFUTURE2017, Integrating ICT in Society*. Ur. Atanassova, Iana i dr. Department of Information and Communication Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences. Zagreb. 205–213.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2017b. The Croatian Web Dictionary Project – Mrežnik. *Electronic lexicography in the 21st century. Proceedings of eLex 2017 conference*. Ur. Kosem, Iztok i dr. Lexical Computing CZ s.r.o. Brno – Leiden. 172–192.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2018. Croatian Web Dictionary Mrežnik: One year later – What is different? *Proceedings of the Conference on Language Technologies & Digital Humanities*. Ur. Fišer, Darja; Pančur, Andrej. Ljubljana. 106–113.

- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2019a. Uloga e-učenja i e-rječnika u usvajanju hrvatskoga jezika. *Dijete i jezik danas – Razvoj pismenosti u materinskom i inom jeziku*. Ur. Majdenić, Valentina; Trtanj, Ivana; Živković Zebec, Vedrana. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek. 85–111.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2019b. Kako normativnu preporuku donosi terminolog, a kako standardolog. *Jezik i um* (Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanoga od 3. do 5. svibnja 2018.). Ur. Matešić, Mihaela; Vlastelić, Anastazija. Srednja Europa. Zagreb. 3–30.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2020. The *Croatian Web Dictionary – Mrežnik* Project – Goals and Achievements. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46/2. 645–667.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica; Pasini, Dinka. 2018. Radionica na Croaticumu – provjera strukture modula za strance *Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika*. *Hrvatski jezik* 5/2. 9–12.
- Kosem, Iztok; Husák, Miloš; McCarthy, Diana. 2011. GDEX for Slovene. *Electronic Lexicography in the 21st Century: New applications for new users. Proceedings of eLex 2011*. Ur. Kosem, Iztok; Kosem, Karmen. Trojina, zavod za uporabno slovenistiko. Ljubljana. 151–159.
- Krek, Simon. 2012. New Slovene sketch grammar for automatic extraction of lexical data. *SKEW3, tretja mednarodna delavnica orodja Sketch Engine*.
- Lewis, Kristian; Mihaljević, Josip. 2018. Odostražni rječnik – što je, kako ga izraditi i čemu služi. *Hrvatski jezik* 5/2. 21–25.
- Ljubešić, Nikola; Klubička, Filip. 2016. Croatian web corpus hrWaC 2.1. *Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. <http://hdl.handle.net/11356/1064> (pristupljeno 26. listopada 2021.).
- Mihaljević, Josip. 2022. Demoinačica *Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika* (A – F). *Hrvatski jezik* 9/1. 21–24.
- Mihaljević, Josip; Marković, Mario. 2023. Jezikoslovni korpus. *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA*. Ur. Mihaljević, Milica; Hudeček, Lana; Jozić, Željko. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. 110–123.
- Mihaljević, Milica. 2018. Hrvatski mrežni izvori za djecu i strance. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* 69. Ur. T. Salyha. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів.
- Mihaljević, Milica; Hudeček, Lana; Jozić, Željko (ur.). 2023. *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Muško i žensko u hrvatskome jeziku. <https://muskozensko.jezik.hr/> (pristupljeno 26. listopada 2023.).
- Perdih, Andrej; Ledinek, Nina. 2019. Multi-word Lexical Units in General Monolingual Explanatory Dictionaries of Slavic languages. *Slovene Linguistic Studies* 12. 113–134. doi.org/10.3986/sjls.12.1.07.
- Raguž, Dragutin. 1997. *Praktična hrvatska gramatika*. Medicinska naklada. Zagreb.

-
- Religijski pravopis. <https://religijski.jezik.hr/> (pristupljeno 23. listopada 2023.).
- Šorli, Mojca. 2011. Pragmatic Components in the Slovene Lexical Database Descriptions. *Electronic Lexicography in the 21st Century: New applications for new users. Proceedings of eLex 2011*. Ur. Kosem, Izток; Kosem, Karmen. Trojina, zavod za uporabno slovenistiko. Ljubljana. 251–259.
- Štrkalj Despot, Kristina; Hudeček, Lana; Stojanov, Tomislav; Ljubešić, Nikola. 2019. State-of-the-art on monolingual lexicography for Croatia (Croatian). *Slovenščina 2.0* 7/1. 65–77.
- Štrkalj Despot, Kristina; Möhrs, Christine 2015. Pogled u e-leksikografiju. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 41/2. 329–353.